

2. Anti-money-laundering authority (AMLA): Countering money laundering and the financing of terrorism : briefing of Thin Tank of European Parliament. URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)733645](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)733645).

3. Action Plan for a comprehensive Union policy on preventing money laundering and terrorist financing (2020/C 164/06). URL : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2020_164_R_0006.

Володимир ГОРБАЛІНСЬКИЙ

доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук

<https://orcid.org/0000-0002-6203-6151>

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ
МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ**

Міжнародно-правові стандарти забезпечення права на доступ до правосуддя відіграють ключову роль у формуванні та функціонуванні адміністративного судочинства, оскільки вони закладають правові засади для ефективного судового захисту прав і свобод людини. Вони містяться у міжнародних конвенціях, рекомендаціях та судових рішеннях, що встановлюють ключові принципи для правових систем держав-учасниць. Одним із головних нормативних актів у цій сфері є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка гарантує кожній особі право на справедливий та неупереджений судовий розгляд. У статті 6 цієї Конвенції закріплено, що кожен має право на об'єктивний розгляд справи незалежним судом упродовж розумного строку, що є основоположним принципом доступу до правосуддя в адміністративних справах [1]. Важливим аспектом цього міжнародного стандарту є забезпечення рівності сторін у судовому процесі, що є гарантією неупередженості судового розгляду.

Додатково, питання судового захисту розглядається у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року, який у статті 14 підтверджує право кожного на розгляд справи у незалежному та безсторонньому суді, що встановлений законом. Це положення передбачає, що кожен має рівні процесуальні можливості для захисту своїх прав у судовому процесі та зобов'язує держави-учасниці забезпечити такі умови. Зазначені норми формують міжнародні зобов'язання для держав щодо дотримання стандартів доступу до правосуддя та забезпечення ефективного механізму оскарження дій органів державної влади в адміністративному судочинстві [2].

Важливу роль у вдосконаленні механізмів доступу до судового захисту відіграють рекомендації Ради Європи, які орієнтовані на підвищення ефективності судочинства та зменшення фінансових та процедурних бар'єрів для громадян. Наприклад, Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи містить положення про необхідність спрощення судових процедур, впровадження ефективних електронних систем подання документів та зниження судових витрат, що сприяє кращій доступності правосуддя. У цій рекомендації також зазначається важливість створення системи альтернативного вирішення спорів, яка може стати дієвим інструментом для розвантаження судової системи та підвищення оперативності захисту прав [3].

Одним із ключових міжнародних інституційних механізмів у сфері забезпечення доступу до правосуддя є Європейський суд з прав людини, який відіграє важливу роль у формуванні судової практики та встановленні мінімальних гарантій для ефективного судового захисту. Його рішення мають прецедентний характер і є обов'язковими для виконання державами-учасницями Ради Європи. У рішенні у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» 1975 року Суд зазначив, що право на звернення до суду є невід'ємною частиною права на справедливий судовий розгляд, гарантованого статтею 6

Європейської конвенції з прав людини. Це рішення стало основоположним у тлумаченні поняття доступу до правосуддя та визначило стандарт, якого мають дотримуватись національні судові системи [4].

В Україні реалізація міжнародних стандартів доступу до правосуддя здійснюється через положення Кодексу адміністративного судочинства України, який закріплює право кожної особи на оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Відповідно до статті 5 КАСУ, кожен має право звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що його права були порушені органами влади. Це положення гарантує можливість судового оскарження дій або бездіяльності органів влади, забезпечуючи тим самим реалізацію права на судовий захист [5]. Кодекс також передбачає право на апеляційне та касаційне оскарження судових рішень, що є важливим елементом забезпечення доступу до правосуддя та правової визначеності.

Крім того, Конституційний Суд України у своєму рішенні від 1 березня 2023 року № 2-р(П)/2023 наголосив, що призначення національної системи адміністративного судочинства полягає в забезпеченні судового контролю щодо рішень, дій або бездіяльності органів публічної влади відповідно до процедури, узгодженої з вимогами справедливого судового розгляду. Це рішення акцентує на важливості судового контролю як механізму захисту прав громадян у публічно-правових відносинах [6].

Важливим аспектом забезпечення доступу до правосуддя є надання безоплатної правової допомоги. Відповідно до статті 16 КАСУ, учасники справи мають право користуватися правничою допомогою, а представництво в суді здійснюється виключно адвокатом, крім випадків, встановлених законом. Це положення сприяє реалізації права на захист та забезпечує професійний підхід до вирішення адміністративних спорів. Однак, попри наявність розвиненої нормативно-правової бази, у сфері доступу до правосуддя існують певні проблеми.

Одним із ключових викликів залишається надмірна тривалість судових розглядів, що створює ситуацію, коли особа, чиї права були порушені, не може вчасно отримати належний судовий захист. Також викликом є відсутність належного забезпечення виконання судових рішень, що негативно впливає на рівень довіри громадян до судової системи. Важливою проблемою залишається необхідність більш ефективної імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство, особливо з урахуванням правозастосовної практики.

Отже, інтеграція міжнародних стандартів у національне законодавство та їх ефективна реалізація через адміністративно-правові механізми є необхідними для забезпечення справедливого, неупередженого та своєчасного правосуддя в Україні. Постійне вдосконалення цих механізмів сприятиме зміцненню верховенства права та підвищенню довіри громадян до судової системи. Важливими напрямками удосконалення є впровадження електронного судочинства, розширення можливостей альтернативного вирішення адміністративних спорів та підвищення ефективності виконання судових рішень. Вирішення цих питань дозволить наблизити систему адміністративного судочинства України до кращих європейських стандартів та створити умови для належного судового захисту прав громадян.

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. Ст. 270.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 р.: станом на 19.10.1973 р.

3. Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи щодо заходів, спрямованих на полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2371.

4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» від 21.02.1975 р. Серія А. № 18.

5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–37. Ст. 446.

6. Рішення Конституційного Суду України від 01.03.2023 р. № 2-р(П)/2023 у справі за конституційною скаргою Плескача В'ячеслава Юрійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів частини першої статті 294, частини шостої статті 383 Кодексу адміністративного судочинства України (щодо рівноправності сторін під час судового контролю за виконанням судового рішення). *Офіційний вісник України*. 2023. № 20. Ст. 12.